

מוטציה של עירית גדולה *Asphodelus aestivus*

סגורת פרחים

יצחק תור - כורם, מדריך טבע ישראל וחוקר ריאליה במקורות היהודיים, מצפה נטופה -
tornetofa@gmail.com

הביא לדפוס: **אבי שמידע**

פרטים של **עירית גדולה** בעלי פרחים סגורים התגלו לאחרונה בתחילת חודש מרץ שנת תש"פ, במדרונות ההרים מסביב מצפה נטופה אשר ברכס טורען בגליל. חובבי הטבע קוראים לשנה זו "שנת העירית הגדולה" שכן השנה העיריות פורחות ו"ממלאות את הארץ". ישנן שנים שבהן הפריחה של העירית הגדולה נדירה: כלומר רואים אנו הרבה שושנות עלים ירוקות אך אלה לא מעלות עמודי פריחה או עמודי הפריחה מנוונים וקציהן שחור כנראה בעקבות מציצות של הפשפש **רכנף העירית**. מקובל אך טרם נחקר (אייל מידע אישי), כי התנודות בשפעת הפריחה של העירית הגדולה נגרמות בעקבות מחזורי ההתקפה של פשפש הרכנף; בשנה של התפוצצות אוכלוסיית ה**רכנף**, הפשפש מתפשט על רוב שושנות עלי העירית, מוצץ את העלים ולא מאפשר לצמח לאגור מזון בציצת השורשים שלו לקראת השנה הבאה. אי לכך בשנה שלאחר ההתפרצות לא נראה כמעט תפרחות של עירית [הסבר קלוש שמחכה למחקר עתידי].

מימין ומשמאל: תפרחות עם פרחים סגורים של עירית גדולה, מצפה נטופה, 16.3.20, צלם יצחק תור ©. במרכז: פרחים נורמליים של עירית גדולה, צלם אבנר אברהם ©

בסיומנו בהר טורען הופתענו למצוא פרטים אחדים של עירית גדולה אשר כל הפרחים של התפרחת היו סגורים, ואלה אינם נפתחים כלל במשך כל תקופת הפריחה וכנראה אינם חונטים פירות (ראה תמונות). תופעה זו טרם נצפתה וטרם דווח עליה בקהילה המדעית. הצמחים מופיעים בודדים בתוך אוכלוסיה נורמלית של עיריות ושושנות עליהם, בית-גידולם או צורת גידולם איננה שונה משאר הפרטים באוכלוסיה.

פרחי עירית גדולה סגורים ו"מעוותים",מצפה נטופה, 16.3.20, צלם יצחק תור ©

בפרח נורמלי של עירית גדולה ישנם שישה אבקנים מסביב לעמוד עלי יחד בעל צלקת וגם אבר נקבה וגם אברי הזכר פוריים. בסיס זירי האבקנים מורחב ויוצר כוסית צוף דמוית חצי כדור אותה חודרת הדבורה בעזרת החדק שלה. הצוף הרב יחסית, נאגר בחלל שבין דפנות הכוסית לדופן השחלה. אנו פתחנו את הפרחים הסגורים וגילינו כי הבסיס המורחב של זירי האבקנים עבה מאוד ויוצר מעטפת בשרנית הצמודה לשחלה ללא חלל(ראה תמונה). האבקנים נראים מצומקים ואינם נושאים אבקה בראשיהם אך עמוד העלי נראה "רגיל" כמו בפרח הנורמלי.

פרחי עירית גדולה נורמליים ללא עיוות 8.2.20 הר-גילה, צלם בן-דוב ©

לפי שעה איננו יודעים להסביר את התופעה. יתכן וזו "מוטציה" אשר פוגעת בפרחים וגורמת לעקרות זכרית ונקבית יחדיו אך יתכן אולי שאלה פרחי נקבה בעלי צלקות נורמליות וביציות פוריות בשחלה. ואולי זו תחילת הדרך האבולוציונית של העירית הגדולה לאסטרטגיה של רביה וגטטיבית (אובליגטורית) בלעדית. אנו קוראים לקהל חובבי הטבע למצוא עוד פרטים עם דגם מעניין זה של "פרחים סגורים" ולעקוב אם הם חונטים פירות או מייצרים צאצאים ברביה וגטטיבית.

=====

כל הזכויות שמורות ל"כלנית" ©

לציטוט: תור י ושמידע א 2020 מוטציה של עירית גדולה *Asphodelus aestivus* סגרת
פרחים, חדשות בוטניות, כתב-עת "כלנית", מספר 7.

[/https://www.kalanit.org.il/asphodelus-aestivus-new](https://www.kalanit.org.il/asphodelus-aestivus-new)